

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLz. ÚS 3/2016-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. novembra 2016 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vo veci zjednotenia odchylných právnych názorov I. a III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky vyslovených v náleze sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014 a uzneseniach sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016 a sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016 a v stanovisku II. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky, ku ktorému dospel pri prerokovaní sťažnosti obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 296/2016, prijal toto

s t a n o v i s k o :

Návrh sa z a m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sa v zjednocovacom uznesení má vysporiadať s relevantnou právnou dilemou, či v konaní o ústavnej sťažnosti

(a1) akceptovať také napadnuté uznesenia, ktorými Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) odmieta mimoriadne dovolania podané z iných než zmätočných dôvodov z toho dôvodu, že účastník konania, v prospech ktorého bolo mimoriadne dovolanie podané, nevyčerpal dovolanie podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), alebo (b1) deklarovat' takéto odmietacie uznesenia najvyššieho súdu za porušujúce základné právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Obdobne, či (a2) vyhovieť ústavnej sťažnosti proti zrušujúcemu rozsudku najvyššieho súdu z konania o mimoriadnom dovolaní, v ktorom nebolo podnecovateľom využité tzv. zmätočné dovolanie, a takýto rozsudok najvyššieho súdu zrušiť pre porušenie právnej istoty, alebo (b2) ústavnú sťažnosť postavenú na tejto argumentácii odmietnuť. V širšom zmysle ide o mieru rozlišovania medzi dovolaním pre zmätočnosť, inú vadu konania a nesprávne právne posúdenie. Ústavný súd tento právny problém považuje za potrebné vyriešiť na účely ústavne akceptovateľného rozhodnutia dobiehajúcich vecí z už neúčinného Občianskeho súdneho poriadku a pre formovanie interpretácie nového Civilného sporového poriadku. Ústavný súd vychádza zo skutočnosti, že v konkrétnom individuálnom prípade môžu nastať dôvody, že podanie mimoriadneho dovolania a kasácia dovolaním napadnutého rozhodnutia môžu byť ústavne akceptovateľné.

Všeobecná charakteristika sťažnosti, v súvislosti s ktorou dospel II. senát k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí I. a III. senátu

2. Uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 296/2016-13 zo 7. apríla 2016 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 M Cdo 13/2014 z 25. novembra 2015.

2.1 Zo sťažnosti vyplýva, že [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“) uplatnil voči sťažovateľke ako žalovanej nárok na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského

uplatnenia spolu s mimoriadnym zvýšením náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, a to všetko z dôvodu škody na zdraví utrpenej následkom ťažkého úrazu 15. novembra 2004 pri nehode motorového vozidla.

2.2 Ešte pred podaním žaloby na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobca 5. apríla 2006 vyzval sťažovateľku na uzatvorenie dohody podľa § 6 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o náhrade za bolesť“). Žalobca okrem iného požadoval náhradu za mimoriadne zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia vo výške 50 %, s čím sťažovateľka nesúhlasila.

2.3 Rozsudkom okresného súdu č. k. 19 C 59/2006-186 z 13. apríla 2012 bola sťažovateľke uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi ako bolestné sumu 3 246,40 € s úrokom z omeškania vo výške 7 % ročne zo sumy 9 487 € od 17. júla 2006 do 8. augusta 2006 a zo sumy 3 246,40 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Ďalej bola sťažovateľka zaviazaná zaplatiť žalobcovi za sťaženie spoločenského uplatnenia a jeho mimoriadne zvýšenie sumu 31 317,97 € s úrokom z omeškania vo výške 7 % ročne zo sumy 52 214,21 € od 17. júla 2006 do 8. augusta 2006 a zo sumy 15 664,26 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Okresný súd určil výšku mimoriadneho zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia sumou 15 664,26 €.

2.4 Proti rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka 28. júna 2012 odvolanie, a to čo do úroku z omeškania za mimoriadne zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia priznaného zo sumy 15 664,26 € vo výške 7 % ročne od 17. júla 2006 do zaplataenia. Argumentovala, že keďže nárok na náhradu mimoriadneho zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia vzniká až rozhodnutím súdu o jeho priznaní a o jeho výške alebo uzatvorením dohody podľa § 6 ods. 1 zákona o náhrade za bolesť, k uzatvorení ktorej nedošlo, nemohla sa dostať do omeškania s jeho úhradou.

2.5 Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) č. k. 9 Co 513/2012-233 z 25. júla 2013 bol potvrdený rozsudok okresného súdu v napadnutej časti týkajúcej sa úrokov z omeškania vo výške 7 % zo sumy 15 664,26 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Podľa názoru krajského súdu súd môže zvýšiť náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale o takomto zvýšení môže uzatvoriť poskytovateľ náhrady a poškodený dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Vzhľadom na možnosť uzatvorenia dohody ustanovenie § 6 ods. 3 zákona o náhrade za bolesť priamo určuje dobu splatnosti navrhovanej výšky náhrady na 3 mesiace od podania návrhu na vyrovnanie, nie od uzatvorenia dohody, resp. neprijatia návrhu adresátom. Žalobca listom z 5. apríla 2006 podal návrh na dohodu o vyrovnaní. Keďže k uzatvoreniu dohody do uplynutia 3 mesiacov od podania návrhu, teda do 5. júla 2006, nedošlo, sťažovateľka sa od 6. júla 2006 dostala do omeškania a žalobcovi vzniklo právo požadovať od nej aj úroky z omeškania.

2.6 Na základe podnetu sťažovateľky generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“) podal proti rozsudku okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu mimoriadne dovolanie, a to výlučne na základe nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 243f ods. 1 písm. c) OSP. Podľa názoru generálneho prokurátora o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia rozhoduje súd, pričom je možné aj uzavretie dohody o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia.

2.7 Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 M Cdo 13/2014 z 25. novembra 2015 bolo mimoriadne dovolanie odmietnuté z dôvodu, že sťažovateľka nevyužila „dostupný mimoriadny opravný prostriedok“. Podľa názoru najvyššieho súdu na procesné vady konania podľa § 237 ods. 1 OSP je dovolací súd povinný prihliadať ex lege vždy, teda bez ohľadu na to, či boli, alebo neboli v odvolaní namietané. Preto je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Zo spisu

nevyplýva, že by sťažovateľka sama náležite chránila svoje práva a konala dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne, keď nepodala dovolanie proti rozsudku krajského súdu, a teda nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

3. Otázkou, ktorá je predmetom konania o zjednotení odchylných právnych názorov, v tomto prípade je, či je z ústavného hľadiska udržateľný taký prístup najvyššieho súdu ako súdu rozhodujúceho o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora, v zmysle ktorého najvyšší súd argumentujúc, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní, odmieta mimoriadne dovolania generálneho prokurátora ako neprípustné, ak dotknutý účastník konania nepodal dovolanie z dôvodov podľa § 237 OSP, a to aj v prípade, keď generálny prokurátor namieta v mimoriadnom dovolaní výlučne nesprávne hmotnoprávne posúdenie veci napr. podľa § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP.

II.

Prehľad doterajšieho rozhodovania I. a III. senátu ústavného súdu o niektorých sťažnostiach proti rozhodnutiam najvyššieho súdu o mimoriadnom dovolaní

Nález sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014

4. Tretí senát ústavného súdu nálezom sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014 rozhodol, že základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 M Obdo 2/2012 z 29. novembra 2012 boli porušené. Najvyšší súd rozhodoval o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2 Cob 258/2010 z 22. marca 2011 (účastníci konania nepodali proti tomuto rozsudku krajského súdu dovolanie) podanom z dôvodu podľa § 243f ods. 1 písm. c)

OSP (nesprávne právne posúdenie veci), pričom najvyšší súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

5. Tretí senát dospel k týmto záverom:

«Ústavný súd v úvode poznamenáva, že z početnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) je možno vyvodit' kritický postoj ESLP k mimoriadnym opravným prostriedkom, ktoré závisia od úvahy príslušného orgánu verejnej moci, či dôjde k podaniu takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku alebo nie a následne k vyneseniu rozhodnutia, ktorým sa zruší právoplatné konečné rozhodnutie. V zmysle judikatúry ESLP je však prípustné zasiahnuť do nastolenej právnej istoty právoplatným rozhodnutím vnútroštátneho súdu vtedy, ak v konaní došlo k zásadnej vade alebo závažnému excesu, ktorý je potrebné napraviť, ak sú tu mimoriadne okolnosti prípadu, pričom však podľa judikatúry ESLP za takúto vadu exces však nemožno považovať skutočnosť, že na predmet konania existujú dva rozličné názory, pretože právny istota v sebe zahŕňa požiadavku rešpektovania princípu res iudicata, ktorej prejavom je nezmeniteľnosť rozhodnutia. Uplatňovanie tohto princípu je zdôraznený zásadou, že žiadna zo strán nie je oprávnená žiadať o preskúmanie konečného a záväzného rozhodnutia len z toho dôvodu, aby dosiahol znovuo tvorenie prípadu a jeho nové skúmanie, pretože takýto mimoriadny opravný prostriedok by de facto mal charakter odvolania (pozri Ryabykh proti Rusku z 3. decembra 2003, sťažnosť č. 52854/99, § 52). V tejto súvislosti tiež ESLP už judikoval, že nesúhlas s právnym posúdením prípadu odvolacím súdom nie je sám osebe mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou zrušenie právoplatného rozhodnutia (pozri Kot proti Rusku z 18. januára 2007, sťažnosť č. 20887/03, § 29).

Účel mimoriadneho dovolania spočíva v odstránení nezákonnosti, ktorej sa dopustil súd v konaní podľa Občianskeho súdneho poriadku, pričom zároveň toto odstránenie nezákonnosti vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. Tento účel mimoriadneho dovolania je v súlade s účelom občianskeho súdneho konania vyjadreným v § 1 OSP. Súčasne tento účel sleduje ochranu účastníka pred dôsledkami nespravodlivého procesu (konania, ktoré trpí základnými procesnými pochybeniami a postupmi súdov znamenajúcimi až porušenie práva na súdnu

ochranu). Tento záver podľa názoru ústavného súdu potvrdzujú dôvody mimoriadneho dovolania ustanovené § 243f OSP (PL. ÚS 57/99). ...

Pre účely komplexného posúdenia daného prípadu ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e ods. 1 OSP výlučne z toho dôvodu, že rozhodnutia všeobecných súdov (t. j. rozsudky okresného súdu a krajského súdu) spočívajú v nesprávnom právnom posúdení veci [§ 243 ods. 1 písm. f) OSP], ktoré videl v tom, že tieto súdy na zistený skutkový stav neaplikovali ustanovenie § 37 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“) s § 41 Obchodného zákonníka, teda neustálili, že zmluva o dielo je v časti dohody o zhotovení druhej etapy diela neplatná pre neurčitost'. Argumentoval tým, že je zo zisteného skutkového stavu zrejmé, že dohoda o zhotovení druhej etapy diela nie je dostatočne určitá a že neurčitost' písomnej dohody nie je možné prekonať ani metódami výkladu obsahu právneho úkonu. Ak by boli konajúce súdy vec správne právne posúdili a na vec aplikovali ustanovenie § 37 ods. 1 Obchodného zákonníka, potom by museli vyhodnotiť, že odstúpenie žalovaného od zmluvy je neplatné (odstúpiť možno iba od platnej zmluvy), a teda že žalobca nemá nárok na náhradu škody založenej na ním tvrdených skutkových okolnostiach. Z textu zmluvy podľa názoru generálneho prokurátora objektívne nie je možné určiť čas plnenia zmluvných záväzkov vo vzťahu k druhej etape dodávky. Ďalej tiež argumentoval tým, že z textu zmluvy nie je možné určiť právny osud zmluvných záväzkov pre prípad, že rozpočtové prostriedky nebudú obstarávateľovi nikdy pridelené. Pre prípad, že by sa dovolací súd nestotožnil s tým, že zmluva o dielo je v časti druhej etapy plnenie neplatná pre jej neurčitost', potom podľa názoru generálneho prokurátora bolo potrebné ustáliť, že záväzok týkajúci sa tejto druhej etapy je podmienený.

Ústavný súd v súvislosti s aplikáciou predmetných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a ich ústavne konformným výkladom, majúc na pamäti judikatúru ESLP, dospel k záveru, že pokiaľ zákonodarca odvádza prípustnosť mimoriadneho dovolania z porušenia zákona s odkazom na ustanovenie § 243f OSP, kde bližšie konkretizuje možné dôvody, medzi ktoré zaradil aj nesprávne právne posúdenie veci, tak potom v prípade podania mimoriadneho dovolania práve z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia je potrebné pod porušením zákona rozumieť také porušenie procesného práva – zákona, ktoré v konečnom dôsledku znamená zároveň aj nesprávne právne posúdenie (či už

hmotnoprávneho alebo prípadne procesného charakteru). K takémuto interpretačnému záveru dospel ústavný súd v spojitosti s kumulatívnym predpokladom prípustnosti mimoriadneho dovolania, ktorý stanovuje podmienku, ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. V opačnom prípade ak by nesprávne právne posúdenie bolo spájané výlučne s porušením hmotnoprávnych ustanovení zákona (ktoréhokol'vek), tak by de facto v takmer každom prípade bolo možné napadnúť právoplatne rozhodnutú vec týmto mimoriadnym opravným prostriedkom, čím by sa tento mimoriadny opravný prostriedok dostal na úroveň „ďalšieho“ odvolania a bolo by len na svojvôli generálneho prokurátora, do ktorej právoplatne skončenej veci zasiahne podaním mimoriadneho dovolania s odvolaním sa na nesprávne právne posúdenie veci. Takýto výklad dotknutých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku by vo svojich dôsledkoch znamenal porušenie minimálne základného práva na súdnu ochranu jedného z účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, zásady nezmeniteľnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, a to treťou stranou, odlišnou od účastníkov konania, ktorá nepatrí do súdnej moci, čo opodstatnene vyvoláva otázky, či ide o prípustné legitímne zasahovanie do nezávislosti súdov a súdnej moci ako takej. Ústavný súd na tomto mieste opätovne poukazuje na už citovanú judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že samotná okolnosť (možnosť) existencie dvoch rôznych právnych názorov na vec nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci. ...

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že ustanovenie § 243e OSP je potrebné vykladať reštriktívne a pod porušením zákona v prípade dôvodu vyjadreného v § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie) je potrebné predovšetkým rozumieť závažné porušenie zákona procesného charakteru, pretože v opačnom prípade by nebola splnená ďalšia podmienka prípustnosti mimoriadneho dovolania, a to požiadavka ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. Požiadavka presadenia vecnej správnosti a spravodlivosti meritórneho právoplatného rozhodnutia prostredníctvom mimoriadneho dovolania podľa názoru ústavného súdu nie je legitímna v prípade, ak generálny prokurátor napriek záveru o rešpektovaní všetkých relevantných procesných pravidiel všeobecným súdom konajúcim o veci samej presadzuje využitím predmetného mimoriadneho opravného prostriedku výlučne svoj odlišný právny názor na hmotno-právne posúdenie právoplatne ukončenej kauzy. Totiž aj v prípade, ak by

právny názor generálneho prokurátora rešpektoval kritérium vecnej správnosti pri rozhodovaní v merite veci, „porušenie“ zákona pričítateľné všeobecnému súdu by nemalo charakter narušenia princípov spravodlivého procesu a v konečnom dôsledku by neznamenal odoprenie práva na súdnu ochranu v duchu čl. 46 ods. 1 ústavy, pretože absentuje podstatné (závažné) porušenie práv účastníkov konania, ktorých ťažisko je v čl. 46 až čl. 50 ústavy.

Ústavný súd po preskúmaní mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ako aj napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a súvisiaceho súdneho spisu konštatuje, že v danom prípade absentuje závažná okolnosť odôvodňujúca podanie mimoriadneho dovolania. V tejto súvislosti je symptomatickým aj to, že sám generálny prokurátor „identifikoval“ porušenie zákona v alternatívach, čo samo osebe indikuje, že sám generálny prokurátor si nebol istým tým, že k akému porušeniu zákona došlo, respektíve tým, že v čom nesprávne právne posúdenie spočívalo.

Najvyšší súd pri prerokovaní podaného mimoriadneho dovolania podľa názoru ústavného súdu pochybil, ak nedostatočne skúmal, či zákonom ustanovené podmienky na jeho podanie boli splnené. Ako už bolo konštatované, v posudzovanej veci absentovali akékoľvek mimoriadne okolnosti, závažné porušenie procesných pravidiel alebo závažný exces, ktorým by generálny prokurátor odôvodnil použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku.»

5.1 Inými slovami, podľa tretieho senátu ústavného súdu pod porušením zákona (v prípade podania mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom) z dôvodu vyjadreného v § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie) je potrebné predovšetkým rozumieť závažné porušenie zákona procesného charakteru, pričom závažné porušenia procesných pravidiel sú v zásade dôvodmi zmätočnosti podľa § 237 OSP, ktoré sú dovolacími dôvodmi a pri existencii ktorých je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu. Na túto konštrukciu nadväzujú následne ďalšie právne závery prvého a tretieho senátu ústavného súdu v ďalej citovaných uzneseniach.

6. Pre komplexný pohľad možno doplniť, že už v čase pred rozhodnutím o náleze sp. zn. III. ÚS 357/2013 tretí senát zrušoval rozsudok vydaný na základe mimoriadneho

dovolania pre porušenie právnej istoty. Išlo o nález sp. zn. III. ÚS 179/2013, ktorý bol publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu s touto právnou vetou: „*Princíp stability súdneho rozhodnutia vyjadrený jeho právoplatnosťou vyplýva z princípu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu. Postupom, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok krajského súdu na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky len z dôvodu, pre ktorý mohol sám účastník konania podať dovolanie, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky odchýlil od ústavne súladného výkladu aplikovaného zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní (§ 243e ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), následkom čoho došlo k porušeniu základného práva dotknutého účastníka konania na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva základných slobôd.*“ Z pohľadu zjednocovania nález sp. zn. III. ÚS 179/2013 nie je sporný, pretože rozhodnutie krajského súdu bolo zrušené mimoriadnym dovolaním podaným zo zmätočných dôvodov, ktoré mohol uplatniť aj sťažovateľ sám. Každopádne ide o prvý nález dotýkajúci sa vzťahu zrušujúceho rozsudku vzišlého z mimoriadneho dovolania a právnej istoty.

Uznesenie sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016

7. Tretí senát ústavného súdu odmietol uznesením sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016 sťažnosť sťažovateľa, ktorý namietal porušenie svojich ústavných práv uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 M Obdo 2/2013 z 28. októbra 2014 z dôvodu, že najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané podľa § 243e ods. 1 a § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP v podstate tým, že „*v danej veci účastník... dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nepodal. ... opomenutie využitia dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku účastníkom konania nemožno nahradiť mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora, ktoré má iný účel a podmienky.*“.

7.1 Tretí senát v odôvodnení uvedeného uznesenia k citovaným právnym záverom najvyššieho súdu, pre ktoré odmietol mimoriadne dovolanie, uviedol:

«Judikatúra ústavného súdu zastáva stabilne názor, že mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z pravidla stability súdneho rozhodnutia vyjadreného jeho právoplatnosťou. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Uvedený účel môže mimoriadne dovolanie splniť iba v prípade, ak sú splnené kritériá akceptovateľnosti jeho právnej úpravy; jedným z týchto kritérií je povinnosť vyčerpať iné dostupné právne prostriedky nápravy pochybení vytykaných v mimoriadnom dovolaní. Rešpektovanie týchto kritérií je nevyhnutné z hľadiska princípov právneho štátu (čl. 1 ústavy), ako aj z hľadiska práva na súdnu ochranu (čl. 46 ústavy) a práva na spravodlivý súdny proces v súlade s hodnotami zaručenými čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. PL. ÚS 57/99, II. ÚS 185/09, II. ÚS 280/2010).

Prax ukázala, že judikatúra ústavného súdu zaoberajúca sa problematikou prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora sa premietla aj do rozhodovania najvyššieho súdu o ne/splnení všeobecných procesných podmienok na podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom. ...

Najvyšší súd však vyslovil aj to, že súd konajúci o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora musí v každej veci posúdiť, či zákonom ustanovené podmienky na jeho podanie boli splnené. Pritom je aj viazaný dôvodmi uvedenými v mimoriadnom dovolaní (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. M-Sždo V 3/00 z 1. mája 2001), resp. že opomenutie využitia mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) účastníkom konania nemožno nahradiť mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora, ktorý má iný účel a podmienky (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. I M Obdo V 2/2011 z 1. januára 2013). ...

Ústavný súd sa vo svojom stanovisku č. k. Plz. ÚS 3/2015-22 z 18. marca 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora vyslovil tak, že „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Obdobne najvyšší súd v spoločnom stanovisku občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia č. 94 z 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j OSP ustálil, že „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“.

Obe tieto stanoviská reflektujú aj relevantnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), keď tento súd v rámci svojej rozhodovacej praxe viackrát konštatoval porušenie čl. 6 dohovoru, najmä porušenie princípu právnej istoty a v dôsledku toho aj práva na spravodlivý súdny proces (napr. vo veci Brumarescu proti Rumunsku z roku 1999, Ryabikh proti Rusku z roku 2003, Sutiyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009, Roseltrans proti Rusku či Kutepov a Anikayenko proti Rusku z roku 2005, Tripon proti Rumunsku z roku 2008, Cornif proti Rumunsku z roku 2007, Abdullayev proti Rusku z roku 2010). Vo vzťahu k Slovenskej republike ESLP predpokladá prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov opätovne zdôraznil vo veciach DRAFT-OVA, a. s., proti Slovenskej republike, PSMA, s. r. o., proti Slovenskej republike a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike z roku 2015.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd preskúmaním napadnutého uznesenia dospel k záveru, že najvyšší súd pri posudzovaní ne/splnenia podmienok prípustnosti mimoriadneho dovolania postupoval nielen v súlade s vlastnou judikatúrou, ale aj s judikatúrou ústavného súdu. Najvyšší súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku podstatne pre posúdenie danej veci interpretoval a aplikoval ústavne súladným spôsobom, jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne a právne akceptovateľné. Najvyšší súd svoje rozhodnutie o odmietnutí mimoriadneho opravného prostriedku náležite a presvedčivo odôvodnil v zmysle § 157 ods. 2 OSP, čím zodpovedal všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktorej sa sťažovateľ pred ním domáhal, preto jeho závery v žiadnom prípade nemožno považovať za arbitrárne alebo zjavne neodôvodnené. Skutočnosť, že sa najvyšší súd odchýlil od predstáv a očakávaní sťažovateľa,

ešte neznamená, že došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (podobne napr. II. ÚS 3/97, I. ÚS 225/05, II. ÚS 56/07, I. ÚS 232/08).»

7.2 Totožné závery vyslovil tretí senát ústavného súdu v obdobnej veci aj v uznesení sp. zn. III. ÚS 113/2016 z 24. februára 2016.

Uznesenie sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016

8. Prvý senát ústavného súdu odmietol uznesením sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016 sťažnosť sťažovateľky, ktorou namietala porušenie svojich ústavných práv o. i. uznesením sp. zn. 7 M Cdo 17/2014 z 21. októbra 2015 z dôvodu, že najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané podľa § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP ako neprípustné s odôvodnením, že *„Navrhovateľka (sťažovateľka, pozn.) nepodala dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 20. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 566/2013. Bez ohľadu na to, v akej procesnej forme odvolací súd rozhodnutie vydal (či rozsudok alebo uznesenie), je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu ak existujú dôvody zmätočnosti rozhodnutia taxatívne vymenované v § 237 O. s. p. ... Dovoláním možno v tomto prípade napadnúť aj uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnutie prvého stupňa zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sama nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotnej navrhovateľky pri včasnej ochrane jej práv je procesné neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného navrhovateľkou... Jednou z podmienok možnosti podania mimoriadneho dovolania podľa § 243e ods. 1 O. s. p. je ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Uznesením Krajského súdu v Žiline z 20. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 566/2013 odvolací súd uznesenie Okresného súdu Martin z 24. júla 2013 č. k. 9 C 169/2013-33 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie s tým, že*

v prejednávanej veci vedľajší účastník vstúpil do ešte právoplatne neskončeného konania a odpor proti platobnému rozkazu podal v 15-dňovej lehote stanovenej na podanie odporu počítanej od dňa doručenia platobnému rozkazu vedľajšiemu účastníkovi a preto súd prvého stupňa svojim postupom, tým, že odmietol odpor proti platobnému rozkazu, odňal vedľajšiemu účastníkovi možnosť konať pred súdom. Navrhovateľka napriek takémuto rozhodnutiu má možnosť v ďalšom konaní využiť svoje práva v konaní a svojou argumentáciou a poukazom už na ustálenú judikatúru chrániť svoje práva v konaní a tým dosiahnuť v konaní inými právnymi prostriedkami ovplyvniť ďalšie konanie súdu prvého stupňa a prípadne ďalšie jeho rozhodnutie.“.

8.1 Prvý senát v odôvodnení uvedeného uznesenia uviedol:

«17. Ústavný súd ďalej poznamenáva, že aj z početnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) možno vyvodit' kritický postoj ESLP k mimoriadnym opravným prostriedkom, ktoré závisia od úvahy príslušného orgánu verejnej moci, či dôjde k podaniu takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku, alebo nie a následne k vyneseniu rozhodnutia, ktorým sa zruší právoplatné konečné rozhodnutie. V zmysle judikatúry ESLP je však prípustné zasiahnuť do nastolenej právnej istoty právoplatným rozhodnutím vnútroštátneho súdu vtedy, ak v konaní došlo k zásadnej vade alebo závažnému excesu, ktorý je potrebné napraviť, ak sú tu mimoriadne okolnosti prípadu, pričom však podľa judikatúry ESLP za takúto vadu exces však nemožno považovať skutočnosť, že na predmet konania existujú dva rozličné názory, pretože právna istota v sebe zahŕňa požiadavku rešpektovania princípu *res iudicata*, ktorej prejavom je nezmeniteľnosť rozhodnutia. Uplatňovanie tohto princípu je zdôraznený zásadou, že žiadna zo strán nie je oprávnená žiadať o preskúmanie konečného a záväzného rozhodnutia len z toho dôvodu, aby dosiahla znovuotvorenie prípadu a jeho nové skúmanie, pretože takýto mimoriadny opravný prostriedok by *de facto* mal charakter odvolania. Zrušené môžu byť iba na účely nápravy fundamentálnych chýb (pozri *Ryabykh proti Rusku* z 3. 12. 2003, sťažnosť č. 52854/99, bod 52). V tejto súvislosti tiež ESLP už judikoval, že nesúhlas s právnym posúdením prípadu odvolacím súdom nie je sám osebe mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou zrušenie právoplatného rozhodnutia (pozri *Kot proti Rusku* z 18. 1. 2007, sťažnosť č. 20887/03, bod 29).

18. Ústavný súd už vo veci sp. zn. III. ÚS 357/2013 uviedol, že «v súvislosti s aplikáciou predmetných ustanovení OSP a ich ústavne konformným výkladom (§ 243e a nasl. OSP, pozn.), majú na pamäti judikatúru ESLP, dospel k záveru, že pokiaľ zákonodarca odvádza prípustnosť mimoriadneho dovolania z porušenia zákona s odkazom na ustanovenie § 243f OSP, kde bližšie konkretizuje možné dôvody, medzi ktoré zaradil aj nesprávne právne posúdenie veci, tak potom v prípade podania mimoriadneho dovolania práve z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia je potrebné pod porušením zákona rozumieť také porušenie procesného práva – zákona, ktoré v konečnom dôsledku znamená zároveň aj nesprávne právne posúdenie (či už hmotnoprávneho, alebo prípadne procesného charakteru). K takémuto interpretačnému záveru dospel ústavný súd v spojitosti s kumulatívnym predpokladom prípustnosti mimoriadneho dovolania, ktorý stanovuje podmienku, ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. V opačnom prípade ak by nesprávne právne posúdenie bolo spájané výlučne s porušením hmotnoprávnych ustanovení zákona (ktoréhokoľvek), tak by de facto v takmer každom prípade bolo možné napadnúť právoplatne rozhodnutú vec týmto mimoriadnym opravným prostriedkom, čím by sa tento mimoriadny opravný prostriedok dostal na úroveň „ďalšieho“ odvolania a bolo by len na svojvôli generálneho prokurátora, do ktorej právoplatne skončenej veci zasiahne podaním mimoriadneho dovolania s odvolaním sa na nesprávne právne posúdenie veci. Takýto výklad dotknutých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku by vo svojich dôsledkoch znamenal porušenie minimálne základného práva na súdnu ochranu jedného z účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, zásady nezmeniteľnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, a to treťou stranou, odlišnou od účastníkov konania, ktorá nepatrí do súdnej moci, čo opodstatnene vyvoláva otázku, či ide o prípustné legitímne zasahovanie do nezávislosti súdov a súdnej moci ako takej. Ústavný súd na tomto mieste opätovne poukazuje na už citovanú judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že samotná okolnosť (možnosť) existencie dvoch rôznych právnych názorov na vec nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci.»

19. Judikatúra ústavného súdu i súdov všeobecných sa v otázke prípustnosti mimoriadneho dovolania podávaného generálnym prokurátorom plynutím času menila, a to predovšetkým pod vplyvom judikatúry ESLP. Zmenu možno vyjadriť trendom reštriktívnejšieho prístupu súdnych orgánov k oprávneniu generálneho prokurátora

podávať mimoriadne dovolanie. Okrem už uvedeného v bode 17 ESLP opakovane potvrdil, že pripúšťa určité zásahy do konečných súdnych rozhodnutí ako výnimku zo zásady právnej istoty a zo zásady *res judicata*, ak je takýto zásah odôvodnený potrebou nápravy extrémnej chyby. „(...) Mimoriadny prieskum sa nesmie uplatňovať ako zastreté odvolanie (*appeal in disguise*) a samotná možnosť existencie dvoch právnych názorov na predmet konania nie je dôvodom pre opätovné posúdenie veci. Odkloniť sa od tohto princípu je možné iba tam, kde je to nevyhnutné z dôvodu okolností podstatného a závažného významu.“ (Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z 23. 7. 2009, bod 33). «(...) Dohovor zásadne umožňuje „znovuotvorenie“ právoplatne rozhodnutých konaní v prípade, ak vyjdú najavo nové skutočnosti. Akokoľvek, preskúmanie rozhodnutia by sa malo uplatniť za účelom nápravy hrubých (veľkých) pochybení súdu(...), a nie iba ako inštitút predstavujúci vo svojej podstate odvolanie.» (Bulgakova proti Rusku, rozsudok z 18. 1. 2007, bod 34). Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. 6. 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a. s., PSMA, s. r. o., a COMPCAR, s. r. o.) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania. Na viaceré tieto rozhodnutia ESLP poukazujú tiež napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu.

20. Ústavný súd 18. marca 2015 pod sp. zn. PLz. 3/2015 prijal zjednocujúce stanovisko, ktorého právna veta znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

21. Následne aj najvyšší súd (jeho občianskoprávne a obchodnoprávne kolégia) prijal 20. októbra 2015 zovšeobecňujúce stanovisko: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené

riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“ Týmto stanoviskom sa revidovali prijaté závery vyjadrené v predchádzajúcom období (R 36/2008).

22. Nosné dôvody uvádzané vo všetkých troch napadnutých rozhodnutiach najvyššieho súdu (sp. zn. 7 MCdo 17/2014 z 21. októbra 2015, sp. zn. 1 MCdo 6/2014 z 12. novembra 2015 a sp. zn. 1 MCdo 2/2014 z 27. októbra 2015), na základe ktorých bolo odmietnuté mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom, spočívajú – zjednodušene povedané – v názore, že sťažovateľka predtým, ako v jej veciach generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie, sama mohla podať mimoriadny opravný prostriedok (dovolanie) podľa § 236 a nasl. OSP, „ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci“. A keďže tak sťažovateľka neurobila, nebola naplnená dikcia procesného predpisu „a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami“ (§ 243e ods. 1 in fine OSP), v dôsledku čoho nebol generálny prokurátor oprávnený podať mimoriadne dovolanie. ...

23. Otázka posúdenia prípustnosti mimoriadneho dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľky (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Podľa názoru ústavného súdu v bode 22 uvedený výklad najvyššieho súdu nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. V citovaných častiach odôvodnení napadnutých rozhodnutí najvyšší súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré bolo treba považovať mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora za neprípustné, a vysporiadal sa so skutkovou i právnou problematikou posudzovaných vecí, a preto ich ústavný súd považuje i z hľadiska ústavných aspektov za dostačujúce a ústavne relevantné. Ústavný súd k namietaným rozhodnutiam najvyššieho súdu už iba v krátkosti dodáva, že v súvislosti s namietanými rozhodnutiami sp. zn. 7 MCdo 17/2014 a sp. zn. 1 MCdo 2/2014 nebolo v hre konečné „meritórne“ rozhodnutie súdov, ale iba posúdenie otázky, či vedľajší účastník konania môže alebo nemôže podať odpor proti vydanému platobnému rozkazu, táto okolnosť má súvislosť s ustanovením § 237 ods. 1 OSP. ...»

III.

Autoritatívne právne názory ústavného súdu a najvyššieho súdu k inštitútu mimoriadneho dovolania

9. PLz. ÚS 3/2015: *„Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“*

10. R 94/2015 spoločné stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j OSP: *„Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“*

IV.

Právne názory, ku ktorým dospel II. senát ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 296/2016 (ako aj vo veciach sp. zn. II. ÚS 454/2016 a sp. zn. Rvp 5863/2016)

11. Ústavný súd chráni súdnou formou (nezávislými sudcami viazanými právom) ústavnosť, a preto aj v konaní o zjednotení právnych názorov je potrebné hľadať a vnímať ústavnoprávny rozmer. Ústavný súd sa z tohto dôvodu musí vysporiadať s otázkou, či právo na prístup k súdu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy chráni aj procesnú-právnu pozíciu účastníka civilného konania, v prospech ktorého podal generálny prokurátor mimoriadne

dovolanie. Pozíciu protistrany chráni nepochybne komponent právnej istoty, ktorý je súčasťou práva na súdnu ochranu. Ústavný súd má k dispozícii dva pohľady, resp. koncepcie: (a) Ak podanie podnetu na mimoriadne dovolanie nie je považované za *effective remedy* a ak sa generálny prokurátor predsa len rozhodne mimoriadne dovolanie podať, tak to síce zákon umožňuje, ale nie je to súčasťou súdnej ochrany konkrétneho účastníka. Inými slovami, ak sa najvyšší súd odmietne zaoberať niečím, na čo účastník konania nikdy nemal nárok, nejde o zásah do práva na súdnu ochranu. (b) Druhý pohľad vychádza z textu zákona a z možnosti, že generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie z výnimočných – ústavne akceptovateľných dôvodov. Napriek signálom z Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a tiež z domáceho prostredia, že mimoriadne dovolanie je ústavne hraničný inštitút, je Občiansky súdny poriadok v „živých“ veciach stále platný a aplikovateľný, teda platí zákonom dané vyváženie medzi ústavnou hodnotou právnej istoty na jednej strane a ochranou objektívneho práva, resp. zákonnosti na strane druhej. (Text právnej úpravy obmedzuje možnosti, aby sa prostredníctvom „normatívnej“ judikatúry znížilo riziko zásahu do právnej istoty druhého účastníka konania.) Momentom uchopenia veci generálnym prokurátorom podaním mimoriadneho dovolania tak nastupujú všetky ústavné záruky práv účastníkov. Inými slovami, ak už v niekoho prospech podá generálny prokurátor mimoriadne dovolanie, tak potom má mať prístup k súdu podľa zákona. Ústavný súd sa neľahko prikláňa k druhému variantu, a robí tak z dôvodu rešpektu k demokratickou formou prijatému zákonu s tým, že signály o medzinárodnoprávnej zodpovednosti za systémový problém v civilnom procesnom práve majú byť zvažované Národnou radou Slovenskej republiky, exekutívou a v tomto špecifickom prípade aj generálnym prokurátorom Slovenskej republiky v koncepcii (ne)podávania mimoriadneho dovolania.

11.1 Skutočnosť, že konanie o mimoriadnom dovolaní spadá do rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy, možno podporiť v prvom rade judikatúrou, ktorá sa formovala od počiatku rozhodovacej činnosti ústavného súdu. Uvedená judikatúra vychádza zo zákonnej konkretizácie práva na súdnu ochranu (Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.) a z požiadavky zabezpečiť reálnosť prístupu (I. ÚS 84/97, II. ÚS 88/01, II. ÚS 400/2011) k jednotlivým zákonom upraveným štádiám a inštanciam konania [porov. Feřková, G., Klučka, J. (eds.): Právne

vety z rozhodovacej činnosti ústavného súdu SR 1993 – 2000, s. 71 a nasl.]. Z toho vyplýva, že ak už zákon pozná určitý inštitút, opravný prostriedok, tak sa na jeho uplatňovanie vzťahujú záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, aj keď, prirodzene, nie každé porušenie zákona je porušením čl. 46 ods. 1 ústavy. (To nie je samozrejmé, pretože ústavný súd by mohol postupovať teoreticky opačne a viac akcentovať ochranu v nižších inštanciách, prípadne akcentovať vnímanie konania ako celku.) Judikatúra zahŕňa subjektívne práva účastníkov po už podanom mimoriadnom dovolaní do rozsahu práva na súdnu ochranu priamo [*II. ÚS 42/01 – Mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané na návrh navrhovateľa možno (vzhľadom na kasačné účinky rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky o ňom) považovať za účinný právny prostriedok nápravy toho základného práva alebo slobody, s namietaným porušením ktorých sa navrhovateľ obrátil na Ústavný súd Slovenskej republiky; tiež I. ÚS 178/08*], ale aj nepriamo tým, že ústavný súd odmietal sťažnosti z dôvodu subsidiarity, ak zistil, že prebieha konanie o mimoriadnom dovolaní [*III. ÚS 40/04 – Ak bolo vo veci podané mimoriadne dovolanie, tak sa v nej už nemožno podľa zásady subsidiarity (čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky) domáhať ochrany pred Ústavným súdom Slovenskej republiky; tiež III. ÚS 202/02*].

11.2 V náleze sp. zn. II. ÚS 591/2012 ústavný súd vyjadril vrátane právnych viet mnohé myšlienky dôležité pre uchopenie problému ústavne korektnejšej aplikácie mimoriadneho dovolania. V predmetnej veci ústavný súd zrušil zrušujúci rozsudok „MCdo“, pretože najvyšší súd za inú vadu konania považoval aj medzitým zrušenú vadu spočívajúcu v tom, že rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní. Najvyšší súd tu rozšíril dôvody kasácie, čím porušil právnu istotu. (V zjednotení ide o to, že najvyšší súd podmieňuje použitie jednej vady využitím inej.) V náleze sa uvádza, že «*článok 46 ods. 1 ústavy zaručuje každému právo domáhať sa ochrany svojho práva zákonom ustanoveným postupom pred súdom alebo iným orgánom. Ústavný súd však vo svojej konštantnej judikatúre v podstate rozširujúcim výkladom tohto ustanovenia zdôrazňuje, že obsahom tohto práva je právo účastníka, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa platnej a účinnej právnej normy majúcej svoj základ v právnom poriadku Slovenskej republiky (porov. IV. ÚS 77/02, č. 108/2002 Zbierky nálezov a uznesení ústavného súdu, ďalej len „Zb. ÚS“). Súd preto podľa skoršej*

judikatúry ústavného súdu poruší základné právo zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy vždy vtedy, keď postupuje v rozpore so zákonom upravujúcim konanie pred ním (I. ÚS 26/94, č. 2/94 Zb. ÚS). Praktickému presadeniu požiadavky zákonnosti v súdnom konaní tak slúžia okrem iného aj opravné prostriedky. Citované ustanovenie preto poskytuje rovnakú ochranu aj právu na opravný prostriedok (porov. napr. I. ÚS 53/96, č. 43/96 Zb. ÚS) vrátane tých opravných prostriedkov, ktoré možno uplatniť až proti právoplatným rozhodnutiam (teda tzv. mimoriadnych opravných prostriedkov), medzi ktoré sa zaraďuje i mimoriadne dovolanie upravené v Občianskom súdnom poriadku (porov. I. ÚS 178/08, č. 17/2009 Zb. ÚS).

Na druhej strane však ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 43/95 (č. 7/96 Zb. ÚS) označil inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí za jeden zo základných prvkov právneho štátu a za zákonný výraz naplnenia jeho požiadaviek. Súčasne ústavný súd obmedzil prípustnosť zásahov do právoplatnosti len na základe zákona a z dôvodov, ktoré sú významnejšie než je záujem štátu na právnej istote a stabilite súdnych rozhodnutí. V rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 38/99 (č. 4/99 Zb. ÚS) ústavný súd na tomto názore zotrval a doplnil, že právnú istotu vytvorenú nezmeniteľnosťou súdnych rozhodnutí treba považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu. To samo osebe nevylučuje existenciu mimoriadnych opravných prostriedkov, ktorými možno napadnúť aj právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu a na základe ktorého môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu takého rozhodnutia. Práve naopak, jednostranná preferencia záujmu na nezmeniteľnosti a záväznosti súdneho rozhodnutia by mohla mať veľmi významné negatívne dôsledky. Vo veľkej miere by sa totiž oslabil dôvera vo vecnú správnosť a spravodlivosť rozhodovania súdov (porov. § 1 OSP). Je však úlohou zákonodarcu vymedziť rozsah rozhodnutí napadnuteľných mimoriadnymi opravnými prostriedkami a dôvody ich napadnutia, ktoré sa musia obmedziť iba na najzávažnejšie pochybenia v procese alebo v rozhodnutí (porov. PL. ÚS 57/99).

Úlohou zákonodarcu (porov. čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ústavy) je tak vyvážiť a zabezpečiť praktický „súzvuk“ viacerých ústavných práv, ktoré možno vyvodiť z ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy, a to práva na rozhodovanie podľa relevantnej právnej normy na jednej strane a práva na právnú istotu založenú síce (objektívne) nesprávnym, ale predsa právoplatným súdnym rozhodnutím.

S požiadavkou zabezpečiť praktický súzvuk viacerých (kolidujúcich) základných práv vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy súvisí aj úprava spôsobu rozhodovania o opravnom prostriedku. Ustanovenia ústavy v zásade nezaväzujú zákonodarcu upraviť žiadny konkrétny systém opravných prostriedkov v civilnom procese a ten má pri jeho úprave širokú mieru právno-politickej úvahy. Mysliteľný je tak systém apelačný, kasačný alebo revízny, prípadne ich rozdielne kombinácie (všeobecne napríklad Ficová, S. Systém opravných prostriedkov v civilnom procese. Bratislava: IURA EDITION, 1998). Vždy je však potrebné vnímať, že procesná úprava má vytvárať len rámec na presadenie súkromných subjektívnych práv a nemá sa stať účelom sama pre seba. Ústavnoprávne problematiku by sa úprava opravného prostriedku mohla stať vtedy, ak by jej dôsledkom bolo podstatné zníženie efektívnej možnosti na dosiahnutie cieľa súdnej ochrany – teda nastolenia stavu právnej istoty v podobe právoplatného rozhodnutia (I. ÚS 47/96, č. 3/97 Zb. ÚS, odvtedy konštantná judikatúra), prípadne ak by jej praktickým dôsledkom bol zásah do iných procesných práv (napríklad do základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy).

Je zrejmé, že k najväčšiemu napätiu medzi týmito princípmi dochádza v tzv. kasačnom systéme mimoriadnych opravných prostriedkov. Dôsledkom kasácie je totiž na jednej strane zrušenie už raz právoplatného rozhodnutia, teda odstránenie vytvoreného stavu právnej istoty, avšak bez toho, aby bol súčasne (bezprostredne) nahradený stavom novej právnej istoty v podobe nového (konečného a právoplatného) súdneho rozhodnutia. Z ústavnej požiadavky zabezpečenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy tak pre zákonodarcu vyplýva pozitívny záväzok, aby v prípade, že zavedie tzv. kasačný systém pri rozhodovaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch, zabezpečil efektívny vplyv kasačného rozhodnutia na ďalšie konanie tak, aby mohlo čo najrýchlejšie smerovať k odstráneniu obnoveného stavu právnej neistoty takým spôsobom, aby už nebol potrebný opätovný zásah vyššieho súdu na základe ďalšieho mimoriadneho opravného prostriedku. Prostriedkami takého efektívneho vplyvu je najmä záväznosť vyslovených právnych názorov v kasačnom rozhodnutí pre súdy, ktoré majú o veci znova alebo ďalej konať.

Vyváženie záujmu na správnosti súdnych rozhodnutí a na nastolení a zachovaní právnej istoty reprezentovanej ich právoplatnosťou je v zmysle uvedených právnych záverov

ústavného súdu v prvom rade úlohou zákonodarcu (už cit. PL. ÚS 43/95, časť III.B), ktorého úlohou je tiež úprava procesných následkov vyhovenia mimoriadnemu opravnému prostriedku. Úlohou súdov, ktoré sú pri rozhodovaní v zmysle čl. 144 ods. 1 ústavy viazané zákonom, je pohybovať sa v tomto zákonnom rámci, a tým zabezpečiť právo účastníkov na súdnu ochranu „postupom ustanoveným zákonom“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Požiadavky vyslovené v citovanej judikatúre ústavného súdu boli síce adresované v prvom rade zákonodarcovi, no podľa názoru ústavného súdu sú použiteľné a záväzné i pre všeobecný súd aplikujúci zákonné ustanovenia o mimoriadnom opravnom prostriedku. Všeobecný súd je tak povinný vykladať ustanovenia týkajúce sa mimoriadnych opravných prostriedkov práve vo svetle toho, čo vyjadruje „mimoriadnosť“ opravných prostriedkov – rovnováha medzi právnou istotou nastolenou (napadnutým) právoplatným rozhodnutím na jednej strane a záujmom účastníkov a v neposlednom rade aj spoločnosti na správnosti súdnych rozhodnutí a na zabezpečení ústavných práv účastníkov v konaní, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádza, na strane druhej.

Táto požiadavka nevyhnutne neznamena, ako tvrdí sťažovateľka, že by sa ustanovenia o prípustnosti a dôvodnosti mimoriadneho opravného prostriedku mali vykladať vždy „reštriktívne“. Uprednostňovanie reštriktívneho výkladu by totiž znamenalo priznať „v pochybnostiach“ o výklade vždy prednosť zachovaniu právnej istoty v podobe právoplatného rozhodnutia na úkor jeho správnosti (najmä zákonnosti), hoci z už podaného výkladu vyplýva, že zmyslom úpravy mimoriadnych opravných prostriedkov je práve vyrovnanie týchto ústavných požiadaviek, ktoré vyplývajú z čl. 46 ods. 1 ústavy. Úlohou všeobecného súdu je však pri výklade jednotlivých právnych noriem upravujúcich prípustnosť a dôvodnosť mimoriadneho opravného prostriedku (ako napokon pri výklade všetkých právnych noriem) vykladať ich vždy s ohľadom na účel (telos), ktorému majú podľa prejavenej a poznateľnej vôle zákonodarcu slúžiť, a v súlade so systematickou zákonodarcom vymedzených dôvodov mimoriadneho opravného prostriedku. Splnenie podmienok konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku, ako aj naplnenie určitého dovolacieho dôvodu je súd povinný vyčerpávajúco odôvodniť (porov. napr. II. ÚS 58/2010 a tiež I. ÚS 252/05, č. 17/2006 Zb. ÚS). Ďalej je súd povinný v prípade, že na základe mimoriadneho opravného prostriedku dospeje k záveru, že podmienky jeho prípustnosti a dôvodnosti sú splnené a že treba prelomiť napadnuté (právoplatné) súdne rozhodnutie,

využiť dostupné procesné prostriedky na to, aby takto odstránený stav právnej istoty buď okamžite nahradil „novou“ právnou istotou v podobe nového meritórneho rozhodnutia, alebo aby nižšie súdy pre ďalšie konanie zaviazal natolko jednoznačným právnym názorom, aby bolo v ďalšom konaní možné čo najrýchlejšie dospieť k novému (právoplatnému) rozhodnutiu, o ktorom bude možné rozumne predpokladať, že bude v súlade s právnym názorom súdu, ktorý o mimoriadnom opravnom prostriedku rozhodoval. Podľa zistení ústavného súdu uvedené závery do svojej rozhodovacej činnosti čiastočne prevzal i najvyšší súd (porov. napr. 5 Cdo 253/2008).

Z ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy potom možno vyvodit' právo účastníka nebyť bez splnenia zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku vystavený účinkom pre neho nepriaznivého rozhodnutia v opravnom konaní (II. ÚS 172/03, č. 20/2004 Zb. ÚS). Inými slovami, čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje právnú istotu vyjadrenú právoplatnosťou a nezmeniteľnosťou súdnych rozhodnutí, do ktorej nemožno zasiahnuť rozhodnutím o mimoriadnom opravnom prostriedku bez splnenia „postupu ustanoveného zákonom“, nielen ako objektívny ústavný príkaz, ale aj ako ústavne chránené verejné subjektívne (t. j. základné) právo, ktorého porušenie možno namietat' aj sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

Veľmi podobné je vnímanie princípu právnej istoty založenej právoplatným rozhodnutím v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 dohovoru. Už v rozsudku Veľkej komory z 28. októbra 1999 vo veci *Brumărescu proti Rumunsku*, sťažnosť č. 28342/95, zdôraznil, že toto právo sa musí vykladať vo svetle preambuly dohovoru, ktorá vyhlasuje právny štát za súčasť spoločného dedičstva zmluvných štátov. Jednou zo základných stránok právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorý si okrem iného vyžaduje, aby sa potom, čo súdy s konečnou platnosťou rozhodli určitú vec, ich rozhodnutie nespochybňovalo. V neskoršej judikatúre k tomu ESLP dodal, že právná istota predpokladá rešpektovanie princípu *rei iudicatae*. Tento princíp znamená, že nikto z účastníkov súdneho konania nemôže žiadať preskúmanie právoplatného a záväzného rozhodnutia len s tým cieľom, aby sa jeho vec opakovane prerokovala a aby sa o nej rozhodlo znova. Vyššie (nadriadené) súdy by v takom prípade svoje prieskumné oprávnenie mali vykonávať na účel nápravy skutkových a právnych omylov a procesných pochybení, nie opätovného prerokovania veci. Takéto preskúmanie sa nesmie stať skrytým riadnym

opravným prostriedkom a sama okolnosť, že na vec môžu existovať dva názory, nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci. Odklon od týchto princípov je prípustný len z výnimočných dôvodov (porov. Rjabich proti Rusku, sťažnosť č. 52854/99, rozsudok z 24. júla 2003, ods. 52; naposledy napr. Gridan a ďalší proti Rumunsku, sťažnosti č. 28237/03, 24386/04, 46124/07 a 33488/10, rozsudok zo 4. júla 2012, ods. 13 a 14).

Zákonodarca upravil mimoriadne dovolanie v občianskom súdnom konaní (§ 243e až § 243i OSP) ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno napadnúť v zásade len právoplatné rozhodnutie súdu. V dôsledku toho sa na mimoriadne dovolanie vzťahujú všetky ústavné požiadavky na mimoriadne opravné prostriedky, ako aj požiadavky na ne vyplývajúce z judikatúry ESLP. (...)

Literatúra i doktrína sa zhodujú v tom, že „inou vadou konania“ uvedenou v § 243f ods. 1 písm. b) OSP sa rozumie *error in procedendo* – porušenie ustanovenia zákona upravujúceho konanie od začiatku až do skončenia (porov. Bajánková, J. In Števček, M., Ficová, S., a kol. *Občiansky súdny poriadok. Komentár*. Praha : C. H. BECK, 2011, s. 687). Ako príklady sa uvádzajú nezisťovanie skutočností podstatných pre rozhodnutie, porušenie ustanovení o vykonávaní jednotlivých dôkazov, nesprávne meritórne rozhodnutie namiesto odmietnutia alebo zastavenia konania (pozri Bajánková, J. In cit. dielo), nesprávne vyhodnotenie určitej skutočnosti ako nespornej, prípadne všeobecne známej, a na to nadväzujúce nevykonanie navrhnutého dôkazu alebo nedostatok predpísaných poučení (porov. Drápal, L., Bureš, J., a kol. *Občiansky súdny poriadok. II. diel. Komentár*. Praha : C. H. BECK, 2009, s. 1918 až 1919). Dovolacím dôvodom je však takéto porušenie zákona len v prípade, ak bolo kauzálne pre nesprávne rozhodnutie vo veci. Z textu právnej normy pritom možno súdiť, že kauzalita musí byť konkrétna, preto nepostačuje len abstraktná spôsobilosť zistenej vady konania založiť nesprávnosť napadnutého rozhodnutia [porov. *verba legis* „mala za následok“ v § 243f ods. 1 písm. b) na rozdiel od formulácie „mohla mať za následok“ v § 205 ods. 2 písm. b) OSP].

Kým odlišenie inej vady konania od tzv. dôvodov zmätočnosti spravidla nespôsobuje zásadnejší problém (vzhľadom na taxatívny výpočet dôvodov zmätočnosti v § 237 OSP), problematickejším môže byť odlišenie inej vady konania od nesprávneho právneho

posúdenia. Ešte problematickejším potom môže byť vzťah inej vady konania a zisťovania skutkového stavu.».

11.3 Z uvedeného nálezu možno vnímať, že ústavná ochrana poskytnutá po podaní mimoriadneho dovolania patrí obidvom protistranám, ako aj dôležitosť rozlišovať dovolacie dôvody.

11.4 Informačné pole potrebné pre zjednotenie si žiada aj pohľad generálneho prokurátora. V správe generálneho prokurátora o činnosti prokuratúry v roku 2014 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike sa uvádza, že *«mimoriadne dovolanie je dôležitým prostriedkom na ochranu práv účastníkov konania, ako aj osôb dotknutých, poškodených nepriaznivými účinkami napadnutých rozhodnutí, ktoré sa nepodáva výlučne v ich záujme, ale v prvom rade v záujme spravodlivosti a zákonnosti súdnych rozhodnutí. Sleduje ochranu tiež účastníka pred dôsledkami nespravodlivého procesu konania, ktoré trpí základnými procesnými pochybeniami a pred postupom súdov, znamenajúcim v konečnom dôsledku porušenie práva na súdnu ochranu.*

Generálny prokurátor oprávnením podať mimoriadne dovolanie sa stáva len zákonným sprostredkovateľom zabezpečenia ochrany práv nielen účastníkov konania, ale aj osôb rozhodnutím súdu dotknutých alebo osôb rozhodnutím súdu poškodených. Nie je voči súdu v postavení nadradenosti, koná len na základe zákona a v medziach zákona. Nezasahuje do nezávislosti súdu.

Mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z princípu právnej istoty. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie, s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Právny štát nie je založený iba na princípe právnej istoty, ale proporcionálne musí rešpektovať aj princíp legality (zákonnosti rozhodnutí). K obom princípom je potrebné pristupovať tak, aby boli vyvážené zastúpené. Mimoriadne dovolanie možno podať len za kumulatívneho splnenia zákonom stanovených podmienok uvedených v § 243e OSP. Podanie mimoriadneho dovolania je teda možné, ak generálny prokurátor zistí na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon a ak to vyžaduje

ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb, alebo štátu, ktorú nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

V roku 2014 napadlo 1 761 podnetov na podanie mimoriadneho dovolania. Oproti predchádzajúcemu roku, kedy bolo podaných 2 010 podnetov to predstavuje pokles o 249 vecí (pokles o 12,3 %). Pokles možno, okrem bežného medziročného kolísania nápadu, pričítať aj zúženiu rozsahu možnosti na podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom v exekučných veciach. Nápad podnetov sa dostal na úroveň rokov 2010-2011, kedy bolo evidovaných 1 746, resp. 1 663 vecí.

V roku 2014 bolo podaných 155 mimoriadnych dovolaní, čo predstavuje dôvodnosť podnetov 8,8 %. V roku 2013 bola dôvodnosť podnetov na podanie mimoriadneho dovolania 8,1 %. Najčastejšie bolo mimoriadne dovolanie podané proti rozhodnutiam súdov týkajúcich sa záväzkových vzťahov (50 vecí) a trov konania (14 vecí).

Pri vyhodnocovaní úspešnosti mimoriadneho dovolania treba brať do úvahy fakt, že údaje nie sú kompletne a odvíjajú sa od dĺžky konania na najvyššom súde. Dosiaľ evidujeme nerozhodnuté mimoriadne dovolania i z rokov 2010 (7 vecí) a 2011 (39 vecí). Z mimoriadnych dovolaní podaných v roku 2014 bolo rozhodnutých 25 vecí. Najvyšší súd vyhovel 23 podaným mimoriadnym dovolaniam (92 %). Z mimoriadnych dovolaní podaných v roku 2013 bolo už súdom rozhodnutých 109 vecí, pričom vyhovených dovolaní bolo 91 (83,5 %).».

11.5 Štrasburská perspektíva tlmí nutnosť podávania mimoriadneho dovolania. Zástupkyňa Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva v tlačovej správe z 9. júna 2015 uviedla, že s poukazom na konštantnú judikatúru ESLP dlhodobo upozorňovala na problematiku normatívnej formulácie a využívania inštitútu mimoriadneho dovolania. Uvedenej problematike sa preto venovala aj ako členka Komisie pre rekodifikáciu Občianskeho súdneho poriadku. Nový Civilný sporový poriadok, ktorý je účinný od 1. júla 2016, už judikatúru ESLP reflektuje, a to v úprave nového inštitútu dovolania generálneho prokurátora. Podľa zástupkyne Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva je potrebné, aby judikatúra ESLP vrátane dnešných rozhodnutí bola zohľadňovaná v ďalšej praxi Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ako aj najvyššieho súdu. Zároveň upozorňuje účastníkov konania požadujúcich podanie

mimoriadneho dovolania na to, že sa vystavujú riziku zmeškania lehoty na podanie sťažnosti podľa čl. 127 ústavy a následnej sťažnosti na ESLP, keďže mimoriadne dovolanie nie je považované za taký prostriedok, ktorý je potrebné v zmysle judikatúry ESLP vyčerpať. Ďalej upozorňuje na to, že sa iniciovaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku vystavujú riziku jeho napadnutia na ESLP druhým účastníkom konania.

11.6 Pochybnosti o potrebe kultivovať judikatúru týkajúcu sa mimoriadneho dovolania, ktoré môžu z hľadiska intertemporality prirodzene nastať, možno rýchlo rozptýliť tým, že aj keď už nie je účinný Občiansky súdny poriadok, tak to nezabavuje ústavný súd riadne rozhodnúť dobiehajúce veci týkajúce sa mimoriadneho dovolania.

11.7 Ústavný súd už v zjednocujúcom uznesení sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 rozsiahlo poukazoval na rozhodnutia ESLP týkajúce sa opravných prostriedkov podobných mimoriadnemu dovolaniu. Nie dlho po prijatí uvedeného uznesenia a vzápätí po prijatí Civilného sporového poriadku v Národnej rade Slovenskej republiky ESLP prijal tri rozsudky proti Slovenskej republike, a to veci DRAFT-OVA a. s., proti Slovenskej republike č. 72493/10, PSMA, spol. s r. o., proti Slovenskej republike č. 42533/11 a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike č. 25132/13, v ktorých ESLP vyslovil porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru. Vo veci DRAFT-OVA a. s., bolo zároveň konštatované porušenie čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, teda práva na pokojné užívanie majetku, a to tým, že došlo k zrušeniu právoplatného rozsudku priznávajúceho sťažujúcej sa spoločnosti peňažné plnenie. Išlo o prvé rozhodnutia ESLP proti Slovenskej republike, ktorým podľa záveru ESLP došlo k neprípustnému zásahu do čl. 6 ods. 1 dohovoru súdnym rozhodnutím vydaným na základe mimoriadneho dovolania, konkrétne do princípu právnej istoty ako zložky práva na súdnu ochranu. Nálezom sp. zn. I. ÚS 76/2016 ústavný súd povolil obnovu konania vo veci obchodnej spoločnosti COMPCAR, s. r. o., vedenej pod sp. zn. II. ÚS 421/2012.

11.8 Možno zhrnúť (porov. tlačovú správu zástupkyne vlády Slovenskej republiky pred ESLP z 9. júna 2015), že ide o prípady, v ktorých sťažovatelia namietali porušenie

svojich práv v dôsledku využitia inštitútu mimoriadneho dovolania. Vo všetkých troch prípadoch boli právoplatné rozsudky vydané vnútroštátnymi súdmi v prospech sťažovateľov zrušené najvyšším súdom na základe mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom z podnetu druhého z účastníkov konania. Sťažovatelia na ESLP tvrdili, že týmto krokom došlo k porušeniu ich práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva v rozsudkoch poukázal na svoju ustálenú judikatúru týkajúcu sa porušenia princípu právnej istoty v dôsledku zrušenia právoplatných súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch na základe mimoriadnych opravných prostriedkov, v rámci ktorej pripúšťa takýto postup len na účely napravenia podstatných väd konania alebo omylov vo výkone spravodlivosti, ktoré majú zásadný vplyv na právny systém, a nie na účely zabezpečenia právnej čistoty. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že v týchto prípadoch nezistil žiadne „podstatné a presvedčivé okolnosti“, ktoré by odôvodňovali výnimku z princípu právnej istoty, ktorý vyžaduje nezrušiteľnosť súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch. Poukázal na to, že v rámci konania o mimoriadnom dovolaní neboli predložené žiadne skutočnosti alebo argumenty, ktoré by nebolo možné predložiť už v priebehu prejednávania veci súdmi dvoch stupňov. Vzhľadom na uvedené ESLP rozhodol, že neboli dané okolnosti odôvodňujúce zásah do právoplatného a vykonateľného rozsudku v prospech sťažovateľov a tento zásah bol v rozpore s princípom právnej istoty a rovnosti zbraní v súdnom konaní. Došlo preto k porušeniu čl. 6 dohovoru.

11.9 Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozsudkoch tiež vychádzal zo záverov Benátskej komisie, ktorá vo svojej správe o nezávislosti súdneho systému ako reakciu na právomoc prokuratúry v post-sovietskych štátoch na podanie mimoriadneho dovolania akcentuje zásadu, že súdne rozhodnutie by nemalo podliehať žiadnej revízii mimo odvolacieho konania, najmä nie prostredníctvom protestu prokurátora alebo iného štátneho orgánu a zároveň mimo odvolacieho konania po právoplatnosti. Podľa ESLP dovolanie generálneho prokurátora sa vo veci DRAFT-OVA a. s., javilo ako ďalšie odvolanie, inak povedané, tzv. odvolanie v prestrojení.

11.10 Užitočné je pripomenúť si vývoj inštitútu dovolania na našom území, pretože v ňom sú ukryté mnohé odpovede. V demokratickom Československu malo podanie

dovolania suspenzívny účinok (porov. § 410 Civilného sporového poriadku – zákon č. I/1911) a sťažnosti pre porušenie zákona nebolo. To sa „prevrátilo“ prijatím zákona č. 319/1948 Zb. o zľudovení súdnictva (porov. jeho § 142 bod 14). Judikatúra sa zjednocovala prostredníctvom sťažností pre porušenie zákona podávaných ministrom spravodlivosti alebo generálnym prokurátorom proti právoplatným rozhodnutiam. Chránilo sa objektívne právo, zákonnosť a účastníci konania boli len objektom. Z tohto dôvodu napríklad niet z doby neslobody judikatúry k odňatiu možnosti konať pred súdom, pretože tá bola dôvodom obnovy konania, a nie súčasťou sťažnosti pre porušenie zákona. Rokmi sa tak zafixovala právna úprava a povedomie, že „tret'ostupňové“ opravné prostriedky sú viazané na právoplatnosť, a to spôsobuje veľké starosti. Pri návrate k tradičným princípom procesu po prijatí novely zákonom č. 519/1991 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok a notársky poriadok v znení neskorších predpisov, sa tak ponechala podmienka právoplatnosti na podanie dovolania a zvláštnym previazaním dovolania a sťažnosti pre porušenie zákona vzniklo mimoriadne dovolanie. Všetko sa ešte skomplikovalo návratom k štandardnej ústavnej sťažnosti v roku 2002.

11.11 Ústavný súd to vyjadril v uznesení sp. zn. II. ÚS 337/2016 (bod 11): *„Zložitý vzťah dovolania podľa § 237 OSP (dôvody zmätočnosti) a ústavnej sťažnosti je daný tiež tým, že (i) dovolanie aj ústavná sťažnosť smerujú proti právoplatným rozhodnutiam, (ii) dovolaním podľa § 237 OSP možno kasáciou zahojiť niektoré procesné záťaž s ústavným rozmerom, ale nie akékoľvek ústavné záťaž (iii) a napokon pri dovolaní podľa § 237 OSP splyva prípustnosť s dôvodnosťou. V záujme umožnenia riadneho využitia dovolania aj ústavnej sťažnosti ústavný súd konštantne akceptuje podanie ústavnej sťažnosti po rozhodnutí súdu dovolacieho, a to jednak proti rozhodnutiu druhostupňového súdu, ako aj proti rozhodnutiu dovolacieho súdu (II. ÚS 592/2015, I. ÚS 169/09, III. ÚS 166/2014, IV. ÚS 317/2013). S týmto poňatím súvisí, že ústavný súd považuje podané dovolanie za účinný prostriedok nápravy, a tak ústavné sťažnosti proti rozhodnutiam, proti ktorým bolo zároveň podané dovolanie, odmieta pre nedostatok právomoci alebo pre neprípustnosť.“*

11.12 Kľúčom k zjednoteniu právnych názorov je uvedomenie si „dvojinštítovosti“ dovolania a jeho väzbu na právoplatnosť. Pozícia oponujúceho senátu vychádza z názoru, že

ak existuje teoretická možnosť kasácie napadnutého rozhodnutia, a to prakticky výlučne na základe extrémnej procesnej arbitrárnosti podľa § 237 písm. f) OSP, tak táto musí byť využitá. Táto pozícia sa posilňuje sporným ústavným zázemím mimoriadneho dovolania. V súvislosti s dovolaním je teda nutné rozlišovať (i) prípustnosť dovolania, (ii) dôvod podania dovolania (§ 241 ods. 2 a § 243f ods. 1 OSP) a (iii) dôvodnosť – meritórnosť dovolania.

11.13 Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že opravný prostriedok, ktorý zákon nazýva dovolaním, zahŕňa v sebe v podstate dva rôzne inštitúty, a to tzv. zmätočné dovolanie a tzv. zjednocujúce dovolanie. Tie majú prienik v tom, že ak je prípustné zjednocujúce dovolanie, tak najvyšší súd musí *ex offo* posúdiť aj zmätočné dôvody, lebo tie sú také závažné, že „toxifikujú“ celé konanie a znemožňujú iný prieskum.

11.14 Dovolanie zo zmätočných dôvodov je takpovediac NEPRIAMO prípustné, lebo o prípustnosti sa rozhoduje *uno actu* s meritórnym rozhodovaním, t. j. akoby ústavný súd rozhodoval o porušení práva naraz s prijatím veci a inak by vec odmietal. Dovolanie zo zjednocovacích dôvodov je PRIAMO prípustné, lebo v zásade už z výroku krajského súdu je jasná jeho prípustnosť (t. j. akoby ústavný súd rozhodoval len PORUŠENÉ/NEVYHOVUJE). Priamu prípustnosť možno označiť aj technickou prípustnosťou a nepriamu prípustnosťou diskrečnou.

11.15 Podstatou zjednotenia je právny názor, podľa ktorého ak generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie z konkrétneho DÔVODU podľa § 243f ods. 1 písm. b) a c) OSP, teda že v konaní došlo k inej [(ne)zmätočnej] vade alebo že vec bola nesprávne právne posúdená, tak najvyšší súd nemôže požadovať od účastníka podanie iného prostriedku nápravy – dovolania zo zmätočných dôvodov s tým uvažovaním, že TEORETICKY by prostredníctvom neho mohlo dôjsť ku kasácii rozhodnutia v prospech účastníka, ktorý dal podnet na mimoriadne dovolanie. (Na tomto mieste treba povedať, že aj keď extrémne neodôvodnenie súdneho rozhodnutia možno kvalifikovať ako odňatie možnosti konania pred súdom, tak sa tým nerieši vecná správnosť rozhodnutia.)

11.16 Inými slovami, najvyšší súd môže odmietnuť mimoriadne dovolanie podané pre (ne)zmätočné dôvody, len ak má účastník PRIAMO PRÍPUSTNÉ dovolanie. Uvedený právny názor vyplýva z toho, že nemožno len tak prechádzať medzi (a) typmi dovolania, zo skutočnosti, že už uchopenie veci (b) verejnou autoritou – generálnym prokurátorom je istou formou prípustnosti (a contrario § 243f ods. 2 OSP), a (c) z toho, že ak prípustnosť vyplýva z diskrecie najvyššieho súdu, tak právny prostriedok, dovolanie podľa § 237 OSP, nemôže byť vnímaný ako (účinný) prostriedok nápravy podľa § 243e ods. 2 OSP.

11.17 Účelom mimoriadneho dovolania je práve uchopovať prípady, kde nebolo dovolanie priamo prípustné a verejná autorita sa rozhodla akceptovať podnet účastníka, a tak kultivovať objektívne právo, ako aj zlepšiť právnu pozíciu podnecovateľa.

11.18 Na tomto mieste sa ponúka otázka, kedy by generálny prokurátor mohol podať dovolanie podľa § 243f ods. 1 písm. a) OSP. Úprimne možno odpovedať, že v zásade len v kombinácii s ďalšími dôvodmi, pretože účastníkovi nemôže nič brániť, aby sám podal tzv. zmätočné dovolanie.

11.19 Ústavný súd pozná judikatúru ESLP, avšak kým platí aj „ultraaktívne“ bývalý Občiansky súdny poriadok, a hlavne ak sa sám generálny prokurátor neobmedzuje rozhodnutiami ESLP, tak sa najvyšší súd a aj ústavný súd musia dívať na zákon neutrálne ako na platné, ústavne súladné právo.

11.20 Zjednotenie právnych názorov senátov ústavného súdu v už popísanom duchu by nebolo popretím, ale spresnením zjednocovacieho uznesenia sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015 a najvyššieho súdu sp. zn. R 94/2015 z 20. októbra 2015. Zmyslom zjednotenia je aj kultivácia uvažovania o rozlišovaní hmotných a procesných záťaží a taktiež intenzity procesných záťaží naprávaných v dovolacom konaní a sprostredkovane aj o rozlišovaní medzi hmotnými základnými právami a právom na súdnu ochranu [porov. tiež rozsudky ESLP zo 7. 1. 2014 Ringier Axel Springer Slovakia, a. s., (č. 2) proti Slovenskej republike a Ringier Axel Springer Slovakia, a. s., (č. 3) proti Slovenskej republike]. Obdobne zjednocujúce rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. R 2/2016 (*Nepreskúmateľnosť*

rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.) nie je úplným popretím R 111/1998, ktorý „chirurgicky“ rozlišoval medzi inou vadou a zmätočnosťou, ale jeho spresnením, ako jasne vyplýva z prvej vety R 2/2016. Z tohto pohľadu upúta, ako senát „3Cdo“, ktorý roky podporoval pozíciu R 111/1998, teraz odmieta mimoriadne dovolania podané z nezmätočných dôvodov pre nevyčerpanie dôvodu § 237 ods. 1 písm. f) OSP.

11.21 Vzhľadom na už uvedené zaujal druhý senát ústavného súdu právny názor, ktorý možno vyjadriť touto právnou vetou (návrh výroku v druhom senátom ústavného súdu navrhovanom uznesení o zjednotení odchylných právnych názorov): *„Najvyšší súd Slovenskej republiky poruší základné právo na prístup k súdu vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ak ako neprípustné odmietne mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom Slovenskej republiky z iných než zmätočných dôvodov (§ 237 Občianskeho súdneho poriadku) s odôvodnením, že podnecovateľ nepodal dovolanie, hoci podanie dovolania podľa § 238 a § 239 Občianskeho súdneho poriadku nebolo prípustné.“*

V.

Konanie pléna ústavného súdu o zjednotení odchylných právnych názorov

12. Podľa § 6 zákona o ústavnom súde senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

12.1 Dňa 9. novembra 2016 plénum ústavného súdu na neverejnom zasadnutí prerokovalo návrh druhého senátu ústavného súdu na zjednotenie už popísaných odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu.

12.2 Otázkou, ktorá bola predmetom konania o zjednotení odchylných právnych názorov, tak v tomto prípade v zmysle už prezentovaných východísk a argumentov bolo, či je z ústavného hľadiska udržateľný taký prístup najvyššieho súdu ako súdu rozhodujúceho o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora, v zmysle ktorého najvyšší súd, argumentujúc, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní, odmieta mimoriadne dovolania generálneho prokurátora ako neprípustné, ak dotknutý účastník konania nepodal dovolanie z dôvodov podľa § 237 OSP, a to aj v prípade, keď generálny prokurátor namieta v mimoriadnom dovolaní výlučne nesprávne hmotnoprávne posúdenie veci napr. podľa § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie veci).

12.3 Plénum ústavného súdu o už citovanom návrhu stanoviska druhého senátu ústavného súdu na zjednotenie odchylných právnych názorov hlasovalo, pričom tento návrh v hlasovaní nezískal požadovanú väčšinu, t. j. plénum ústavného súdu návrh druhého senátu ústavného súdu zamietlo (čl. 131 ods. 1 ústavy).

12.4 Z toho dôvodu je druhý senát ústavného súdu viazaný platnými právnymi závermi prvého a tretieho senátu ústavného súdu v obdobných/totožných veciach (ktoré sú právoplatne judikované), a nie je oprávnený (predovšetkým v záujme zachovania právnej istoty tých sťažovateľov, ktorí sa obrátia na ústavný súd v budúcnosti v obdobných/totožných veciach) prelamovať právne názory prvého a tretieho senátu ústavného súdu (na prelomenie už vyslovených a opakujúcich sa právnych názorov senátov ústavného súdu na konkrétnu právnu otázku v prípade nesúhlasu iného senátu ústavného súdu s týmito právnymi názormi slúži práve inštitút zjednocovania odchylných právnych názorov podľa § 6 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2016